

SZWECJA NA WEEKEND

Rezerwowa stolica Szwecji

Historia tej pięknie położonej miejscowości związana jest ze zbudowaną w latach 1819-909 twierdzą Karlsborg (Karlsborgs fästning), która na wypadek wojny stanowić miała schronienie dla szwedzkiego Riksdagu, rządu, rodziny królewskiej i zapasów złota. Z tego powodu Karlsborg jest nazywany „rezerwową stolicą Szwecji” (Sveriges reservhuvudstad).

Karlsborg leży we najbardziej wschodniej części Västergötland, najbliższa większa miejscowość to leżące w odległości 45 km Skövde. Można tu dojechać drogą 49 albo od strony Skövde albo z Askersund, leżącego na samej granicy Närke. Miasto leży na przesmyku pomiędzy jeziorami Vättern i od zachodu Bottensjön, wchodzącym w skład systemu wodnego Kanału Gótyjskiego (Göta kanal).

Jak czytamy w jednym z opracowań, na początku XIX wieku nastąpiła zmiana doktryny obronnej Szwecji. Postanowiono prowadzić obronę również w głębi lądu, a nie na długich wybrzeżach. Jedną z twierdz w centrum kraju miał stać się Karlsborg, strzegący strategicznego kanału łączącego wschodnie wybrzeże z zachodnim – Göta Kanału. Twierdzę zbudowano przy kanale na półwyspie Wanäs na zachodnim brzegu Jeziora Vättern.

Pomysłodawcą budowy twierdzy w Karlsborgu był Baltazar von Platen, budowniczy Kanału Gockiego. Pomysł został w 1819 zaaprobowany przez pierwszego władcę z dynastii Bernadotte – Karola XIV Jana. Fort Wänas, bo tak do 1831 nazywało się dzieło od 1832 noszące nazwę Karlsborg, rozpoczęto budować w 1820, zaczynając od uciążliwego osuszania terenu i sypania wałów. Prace ziemne, budowa licznych potern i kaponier oraz budynków na obszernym dziedzińcu (magazyny, koszary, szpital, arsenał, warsztaty artyleryjskie) trwały do około 1837 roku. Później poprawiano wały, sypano trawersy itp – rozbudowa twierdzy trwała do końca XIX wieku, a oficjalnie aż do 1909. Ale... otwarcie twierdzy nastąpiło dopiero pod koniec lat 1960-tych! Powstało całe miasto obwarowane wałem.

W Karlsborgu nie zbudowano jednak całej twierdzy poligonalnej, lecz jedynie bardzo duży fort o narysie nieregularnego wieloboku z kilkoma kaponierami w zatokach kleszczy. Od strony lądu otrzymał poligonalny front z dwiema kaponierami oraz redutę koszarową – potężny, prawie 700-metrowy budynek obronny z trzema wieżami. Od strony północnej na dziedzińcu fortu prowadziła Brama Gocka (Götiska Porten) z 1824-25. Blisko 680-metrowa reduta koszarowa Karlsborgu została zbudowana w latach 1838-66 przez inżynierów szwedzkich wykształconych za granicami. Kariera Johana af Kleena, twórcy reduty, jest przykładem polityki rekrutacyjnej Karola XIV – generał Francis Sparre spotkał młodego af Kleena na uniwersytecie w Lund i dostrzegł w studencie fizyki cechy przydatne inżynierowi wojskowemu. Generał porucznik Johan af Kleen studiował fortyfikację w wielu krajach, m.in. w Bawarii. W Karlsborgu pracował od 1820 do 1860, rozpoczynając jako młody porucznik, a kończąc jako dowódca szwedzkich fortyfikacji (od 1838 był dowódcą fortu).

Jak pisze Mariusz Wojciechowski w projekcie widać wyraźnie wpływ idei Montalemberta, a szczególnie fortyfikacji zbudowanych wokół Ingolstadt przez Leo von Klenze (1784-1854 – nadwornego architekta Ludwika I Bawarskiego), który

w 1828 roku dołączył do ekipy projektującej twierdzę Ingolstadt, a kierowanej przez pułkownika Streitera. W projektach Klenzego, np. w rozwiązaniach zastosowanych w reducie Tilly – jądrze przyczółka mostowego – widać wpływy nie tylko Montalemberta, ale i Dürera. Zewnętrzna fasada reducty Kronborg przypomina działa Klenzego, a wewnętrzna fasadę biblioteki w Monachium (Gärtner). **Reduta była w swoim czasie najdłuższym budynkiem ceglanym w Europie**, przewidywano uzbrojenie jej w 263 działa, a załogę stanowić miało 1500 żołnierzy. Budynek jest 2-kondygnacyjny (z fosą, podpiwniczony), na jego końcach oraz pośrodku posadowiono trzy okrągłe obronne wieże wyższe o dwie kondygnacje. Od strony wewnętrznej przy wieży środkowej umieszczono kościół, którego pomieszczenie było także przewidywane jako sala obrad parlamentu, gdyby Sztokholm został zajęty, a król, parlament i rząd przeniósł się do Karlsborgu.

Dzisiaj w twierdzy nadal stacjonuje wojsko, ale można tam wchodzić i ją zwiedzać. Nie należy zatem wystraszyć się tablic informacyjnych. Przy głównej okazałej bramie pod olbrzymim nasypem, nie ma nawet wartownika. Teren twierdzy jest olbrzymi – można poruszać się bez specjalnych ograniczeń (poza wyznaczonymi miejscami), nawet można tam wjechać samochodem i zaparkować na którymś z parkingów.

W sezonie w starej kantynie oficerskiej jest kawiarnia i restauracja, sklepiki (nawet z markową odzieżą), i oczywiście kościół i muzeum. Wrażenie robią gigantyczne wały i masywna zabudowa twierdzy. Tę zapasową stolicę Szwecji po prostu trzeba koniecznie zobaczyć! **(ngp)**

NGP nr 7 (346) 2015